

Nr 29.

Ankom till riksdagens kansli den 19 april 1923 kl. 12 m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion om höjning av pensionsunderlaget för häradshövding.

I en inom första kammaren av herr *Julin* väckt, till bankoutskottet hänvisad motion nr 71 har hemställts, att riksdagen måtte ”dels bestämma att såsom pensionsunderlag för häradshövding skall från och med den 1 juli 1923 gälla ett belopp av 6,996 kronor, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i övergångsbestämmelser till den kungörelse eller förordning, som i anledning härav utfärdas, meddela föreskrifter i syfte att här åsyftad pension till f. d. häradshövding, som åtnjuter sådan vid tiden för ikraftträdandet av den föreslagna höjningen, jämväl må i motsvarande mån förhöjas.”

Till stöd för yrkandet har i motionen anförts följande:

”Genom kungörelse den 7 juni 1878 berättigades häradshövding att vid avgång från tjänsten efter uppnådda 65 levnadsår och 35 tjänstår uppbära pension från allmänna indragningsstaten med ett belopp av 5,000 kronor, och enligt lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension bestämdes enahanda belopp såsom pensionsunderlag för häradshövding, intill dess ny lönestat bleve fastställd.

Någon ändring i fråga om pensionsunderlaget för häradshövding har därefter ej skett förr än år 1920, då jämlikt kungl. brev till statskontoret den 22 juni stadgades, att pensionsunderlaget från och med den 1 januari 1921 skulle utgöra 5,600 kronor.

Det är uppenbart, att den sålunda vidtagna höjningen i pensionsunderlaget icke på långt när motsvarar den ökning i levnadskostnaderna, som ägt rum efter år 1878. I det betänkande rörande frågan om avskaffandet av sportelsystemet såsom avlöningsform för domare m. m., som den 24 september

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 8 saml. 26 häft. (Nr 29.)

1921 avgavs av inom justitiedepartementet tillkallade sakkunnige, har därför föreslagits, att pensionsunderlaget för häradshövding måtte fastställas till 6,996 kronor, motsvarande det pensionsunderlag, som numera är bestämt för hovrättsråd och revisionssekreterare.

I de yttranden, som avgivits över nämnda betänkande, har icke framställts någon anmärkning mot vad detsamma i nu berörda del innehåller, och statskontoret har i sitt avgivna utlåtande uttryckligen förklarat sig icke hava något att erinra mot den föreslagna höjningen av pensionsunderlaget. Såsom ett särskilt skäl för en dylik höjning av pensionsunderlaget må anföras, att före den år 1909 genomförda löneregleringen för hovrätterna samma pension, 5,000 kronor, gällde för häradshövdingar som för hovrättsråd.

Föreningen Sveriges Häradshövdingar har jämlikt enhälligt beslut å föreningens den 7 oktober 1922 hållna årsmöte hemställt hos Kungl. Maj:t, att — oavsett vilka åtgärder som må anses böra vidtagas i anledning av de i omförmälda betänkande i övrigt framställda förslag — till 1923 års riksdag måtte avlätas proposition om höjning av pensionsunderlaget för häradshövding till 6,996 kronor. Då det icke är uteslutet, att Kungl. Maj:t ej hinner förelägga riksdagen ärendet, vill jag på detta sätt bringa frågan under riksdagens prövning. Jag har ansett ett särskilt skäl att nu upptaga denna fråga, som rör blott en speciell grupp befattningshavare, ligga däri, att det här gäller att rätta en oriktigt gjord omplacering i pensionshänseende av denna grupp, en omständighet som även gör, att det måste tillses, att redan utdelade, för lågt satta pensioner i görligaste mån nu förbättras."

Utskottet.

Såsom i motionen omnämnts, har föreningen Sveriges häradshövdingar hos Kungl. Maj:t gjort framställning om avlåtande av proposition till innevarande års riksdag med förslag om höjning av pensionsunderlaget för häradshövding, varjämte föreningen framhållit önskvärdheten av att med en höjning av nämnda pensionsunderlag måtte förknippas en förhöjning av pensionen för dem, som redan pensionerats, innan den sökta höjningen av pensionsunderlaget trätt i kraft. Enligt vad utskottet inhämtat, har berörda framställning varit föremål för prövning av 1921 års pensionskommitté, som den 24 januari 1923 avgivit yttrande över densamma.

I nämnda yttrande har kommittén, som erhållit uppdrag att undersöka, huruvida åtgärder av provisorisk natur borde vidtagas för att bereda förbättring av pensionerna för någon grupp av befattningshavare vid ännu icke nyreglerade verk, till en början erinrat, att detta spörsmål varit föremål för yttrande av kommittén i dess den 16 december 1921 avgivna betänkande med förslag till författningar angående dyrtidstillägg och pensionstillägg åt vissa pensionärer, vilket förslag lades till grund för 1922 års riksdags beslut i fråga om sådana tillägg. Efter framhållande, att kommittén funnit sig icke för det dåvarande kunna tillstyrka genomförande av en allmän reglering av redan utgående pensioner, då en sådan måste grundas på skillnaden mellan en pension av äldre typ och en nyreglerad pension, men några nyreglerade

pensioner ännu icke förefunnes för statsförvaltningen i dess helhet, hade kommittén i betänkandet (sid. 12) anfört följande:

”Väl skulle man kunna tänka sig, att för varje befattning vid de ännu oreglerade verken fastställdes ett nytt pensionsunderlag; och kommitterade, vilka i anledning av 1921 års riksdags beslut om höjt pensionsunderlag för landshövding anbefallts taga under övervägande, huruvida tilläventyrs några åtgärder av provisorisk natur böra vidtagas för att bereda en motsvarande förmån även för andra befattningshavare vid ännu icke nyreglerade verk, hava undersökt förhållandena, men kommit till den slutsats att, även om beträffande en del befattningar vid oreglerade verk man med ledning av de nya pensionsunderlagen för jämförliga befattningar vid nyreglerade verk skulle kunna utan större risk fastställa nya pensionsunderlag, likväl möjligheten av ett föregripande av resultaten av pågående utredningar om löne- och pensionsregleringar skulle beträffande en stor mängd befattningar ingalunda vara utesluten. På grund härav och då de i tjänst varande befattningshavare, som skulle beröras av en sådan anordning — i olikhet med landshövdingarna, vilka åtnjuta avlöning å så gammal stat. att skyldighet icke föreligger för dem att erlægga avgift för egen pensionering — i allmänhet skulle genom fastställande av nytt pensionsunderlag nödgas erlægga förhöjda avgifter för egen pensionering ävensom eventuellt även ökade insatser i vederbörande änke- och pupillkassa utan att samtidigt erhålla någon förbättring av sina avlöningsförmåner, hava kommitterade funnit sig icke kunna förorda någon provisorisk åtgärd i nu berörda syfte.”

Vidkommande den av föreningen Sveriges häradshövdingar gjorda framställningen har kommittén anfört, bland annat, att häradshövdingarna visserligen hörde till de befattningshavare, för vilka nytt pensionsunderlag skulle kunna fastställas utan någon större risk att därvid föregripa resultatet av en blivande löne- och pensionsreglering. Ur denna synpunkt vore därför måhända icke något att erinra mot bifall till förevarande framställning, i vad den avsåge höjning av pensionsunderlaget. Men betraktade man närmare vad följdén skulle bliva, om för häradshövding, vilken nu icke vore skyldig att erlægga avgift för egen pensionering, fastställdes ett nytt pensionsunderlag, motsvarande det för hovrättsråd gällande, utan att därvid samtidigt ny förbättrad lönestat bleve fastställd för häradshövdingarna, så måste man finna, att det nya pensionsunderlaget icke kunde påtvingas den, som dessförinnan utnämnts till häradshövding, samt att därför — åtminstone om skyldighet infördes att erlægga avgift för egen pensionering — endast vissa häradshövdingar komme att ansluta sig till den förbättrade pensioneringen, nämligen de, vilka inom de närmaste åren antingen uppnådde avgångsåldern 70 år eller ock närmade sig en levnadsålder av 60 år, efter vilken en förhöjning av delaktighetsbeloppet i civilstatens änke- och pupillkassa icke finge äga rum, eller

eljest önskade redan nu bereda sina efterlevande den med sådan förhöjning förenade ökade förmånen, och vilka sålunda kunde hava fördel av att ingå på det nya pensionsunderlaget. Det stora flertalet häradshövdingar däremot kunde avvakta den definitiva löne- och pensionsreglering, som måste komma inom ett eller annat år, och hade alltså icke något intresse att redan nu ingå på förhöjt pensionsunderlag med därav följande avgifter för egen pensionering och eventuellt höjda familjepensionsavgifter. Att å andra sidan nu utan villkor om skyldighet att för egen pensionering erlægga avgift medgiva, att pensionsunderlaget för häradshövding, vilket för endast ett par år sedan bestämts till sitt nuvarande belopp och därvid höjts med 600 kronor, åter skulle ytterligare så väsentligt höjas, som i framställningen påyrkats, syntes kommittén betänkligt. Häradshövding skulle nämligen därigenom utan avgift bekommen samma pension, som av hovrättsråd med flera delvis bekostades med egna avgifter, och vida högre pension än den, som tillkomme ungefär jämställd befattningshavare hos länsstyrelse (landssekreterare och landskamrerare) mot erläggande av pensionsavgift; och vid en blivande definitiv löne- och pensionsreglering komme häradshövding givetvis att drabbas av avgifter för egen pensionering utan att dock i sammanhang därmed pensionsunderlaget kunde väntas bliva förhöjt utöver det belopp, som nu påyrkats.

Även ur andra synpunkter har kommittén förklarat sig hysa betänkligheter mot ett provisoriskt ordnande av pensionsförhållandena för en grupp bland den stora mängden av befattningshavare, vilka ännu väntade på definitiv löne- och pensionsreglering. Om man på dylikt sätt särskilde en grupp bland många i stort sett likställda grupper, kunde det icke gärna undvikas, att de andra grupperna funne sig tillbakasatta. Till dessa andra grupper hörde exempelvis landsstaten, provinsialläkarstaten, universiteten och lärarpersonalen vid de allmänna läroverken. Att en provisorisk anordning av ifrågavarande slag funnits vara på sin plats i fråga om landshövdingarna, syntes förnämligast hava berott på det synnerligen ogynnsamma läge i pensionshänseende, vari landshövdingarna ensamma i jämförelse med alla övriga befattningshavare i motsvarande chefsställning kommit, enär efter pensionsregleringen för de sistnämnda landshövdingarna hade varit de enda, vilkas pensioner drabbats av den i civila pensionslagen ursprungligen fastställda, men numera övergivna principen, att pension icke finge överstiga 6,000 kronor.

Beträffande framställningen, i vad den avsåge förhöjning av redan utgående pensioner, ville kommittén, som enligt vad dess förenämnda betänkande gäve vid handen icke ställt sig alldeles avvisande mot tanken att, när nya pensionsunderlag förelåge över hela linjen, en reglering av redan utgående pensioner skulle kunna äga rum i sammanhang med en avveckling av

dyrtidstilläggen, framhålla, att tiden ännu icke kunde anses vara inne att realisera en sådan pensionsreglering.

Slutligen har kommittén fäst uppmärksamheten därpå, att genom nu gällande bestämmelser om dyrtidstillägg, som läte sådant tillägg å pension av äldre typ utgå efter gynnsammare grunder än å nyreglerad pension, en utjämning i viss mån ägde rum.

På grund av vad sålunda anförts har kommittén hemställt, att föreningens framställning icke måtte till särskild åtgärd föranleda. Framställningen är, enligt vad utskottet inhämtat, fortfarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har frågan om löneroglering för häradshövdingarna ännu icke vunnit sin lösning. Några särskilda skäl hava enligt utskottets mening icke anförts för nödvändigheten av att före genomförandet av en sådan reglering åvägabringa en provisorisk förbättring av ifrågavarande befattningshavares pensionsförmåner. På grund härav och då Kungl. Maj:t icke ansett sig böra för riksdagen framlägga förslag i anledning av den utav föreningen Sveriges häradshövdingar i sådant syfte gjorda framställningen, har utskottet funnit sig icke kunna på grundvalen av enskild motion tillstyrka genomförandet av en fristående provisorisk pensionsreglering för ifrågavarande grupp av befattningshavare.

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet får sålunda hemställa,

att förevarande motion I: 71 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 19 april 1923.

På bankoutskottets vägnar:

BERNH. ERIKSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Gustafsson, Öhngren, Waller, Enhörning, Vindahl, Johansson, Malmberg* och *Berge*;

av andra kammaren: herrar *Eriksson* i Grängesberg, *Gustafsson* i Örebro, *Borggren, Hamrin, Bäcklund, Winkler, Lovén* och *Ryberg*.
